

Halaburda, M. K., & Galaburda, M. A. (2024). Economic analysis of legal support of the One Health policy. *Actual Issues of Modern Science. European Scientific e-Journal*, 32, ___-___. Ostrava: Tuculart Edition, European Institute for Innovation Development.

DOI: 10.47451/ecn2024-07-03

The paper is published in Crossref, ICI Copernicus, BASE, Zenodo, OpenAIRE, LORY, Academic Resource Index ResearchBib, J-Gate, ISI International Scientific Indexing, ADL, JournalsPedia, Scilit, EBSCO, Mendeley, and WebArchive databases.

Mykola K. Halaburda, Candidate of Economical Sciences (Ph.D.), Associate Professor, Department of Economic Theory, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine.

ORCID: 0000-0003-3151-5966, Scopus: 58701707800

Mariia A. Galaburda, Candidate of Biological Sciences (Ph.D.), Associate Professor, Department of Veterinary Hygiene, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Kyiv, Ukraine.

ORCID: 0000-0002-3896-4927, Scopus: 57817544500

Economic analysis of legal support of the One Health policy

Abstract: The One Health (OH) concept aims to balance and integrate the health of humans, animals and ecosystems through six main activities: surveillance, risk assessment and management, policy implementation, governance and coordination of OH sectors. Legal support for this concept should consider the country's socio-economic, organizational and political characteristics. The study object is the legal support of the single health concept. The study subject is the methodological principles of economic analysis of the legal support of the single health policy. The study aims to identify relevant economic analysis methods of the OH's legal support, with regard to international experience. To achieve the purpose of the study and solve the tasks set, the methods of interdisciplinary research, economic and legal analysis, welfare economics, risk analysis, cost and benefit analysis, etc. were used. The use of interdisciplinary research methods, financial and law analytics, risk and cost-benefit analysis is key to the development of effective legal provisions. The discussion focuses on hazard identification and methods of prevention, like on human life value. The conclusions emphasize the importance of developing optimization models of legal regulation in the OH.

Keywords: economic analysis of law, One Health, cost-benefit analysis, veterinary policy, sustainable development.

Микола Костянтинович Галабурда, кандидат економічних наук, доцент, кафедра економічної теорії, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. Київ, Україна.

ORCID: 0000-0003-3151-5966, Scopus: 58701707800

Марія Алімівна Галабурда, кандидат біологічних наук, доцент, Кафедра ветеринарної гігієни, Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, Україна.

ORCID: 0000-0002-3896-4927, Scopus: 57817544500

Економічний аналіз правового забезпечення політики Єдиного здоров'я

Анотація: Концепція Єдиного здоров'я (ЄЗ) спрямована на збалансування та оптимізацію здоров'я людей, тварин та екосистем через шість основних напрямків діяльності: відстеження загроз, оцінку і управління ризиками, реалізацію політики, врядування та координацію галузей ЄЗ. Правове забезпечення цієї концепції повинно враховувати соціально-економічну та організаційно-

політичну специфіку країни. Об'єктом дослідження є правове забезпечення концепції єдиного здоров'я. Предметом дослідження є методологічні принципи економічного аналізу правового забезпечення політики єдиного здоров'я. Метою роботи є визначення релевантних методів економічного аналізу правового забезпечення концепції єдиного здоров'я. Для досягнення мети дослідження і вирішення поставлених завдань були використані методи міждисциплінарних досліджень, економіко-правової аналітики, економіки добробуту аналізу ризиків, аналізу витрат і вигід тощо. Використання методів міждисциплінарних досліджень, економіко-правової аналітики, аналізу ризиків та витрат і вигід є ключовим для розробки ефективних правових норм. Дискусія зосереджена на визначенні факторів шкідливого впливу та методів їх запобігання, а також на визначенні цінності людського життя. Висновки підкреслюють важливість формування оптимізаційних моделей правового регулювання ЄЗ.

Ключові слова: економічний аналіз права, Єдине здоров'я, аналіз витрат і вигід, ветеринарна політика, сталий розвиток.

Абревіатура:

ЄЗ – єдине здоров'я

Вступ

Концепція єдиного здоров'я як система поглядів спрямована на сталий баланс та оптимізацію здоров'я людей, тварин та екосистем охоплює широкий спектр цілей, методів та інструментів, які включають пість основних напрямків діяльності для його забезпечення: відстеження загроз ЄЗ, оцінка і управління ризиками ЄЗ, можливість реалізації політики ЄЗ, врядування та координація галузей ЄЗ та ЄЗ.

Правове забезпечення впровадження національної політики єдиного здоров'я ґрунтується не лише на загальновизнаних концептуальних нормах, а й повинні враховувати соціально-економічну та організаційно-політичну специфіку господарської діяльності країни. Зважаючи на це, визначення релевантного інструментарію аналізу правового забезпечення концепції єдиного здоров'я має першочергове значення при розробці і впровадженні правил і норм регулювання діяльності в сфері громадського здоров'я, здоров'я тварин і захисту довкілля.

Об'єктом дослідження є правове забезпечення концепції єдиного здоров'я.

Предметом дослідження є методологічні принципи економічного аналізу правового забезпечення політики єдиного здоров'я.

Метою роботи є визначення релевантних методів економічного аналізу правового забезпечення концепції єдиного здоров'я.

Виходячи з мети дослідження, були поставлені наступні завдання:

- визначити концептуальні засади ЄЗ;
- узагальнити міжнародний досвід впровадження політики ЄЗ;
- визначити перспективні методи аналізу правового забезпечення політики ЄЗ.

Для досягнення мети дослідження і вирішення поставлених завдань були використані методи міждисциплінарних досліджень, економіко-правової аналітики, економіки добробуту аналізу ризиків, аналізу витрат і вигід тощо.

Концепція єдиного здоров'я

Концепція єдиного здоров'я не є новою, але набула нового визначення лише нещодавно. Розуміння того що здоров'я людей, диких і домашніх тварин та природних живих систем пов'язане та перебуває у тісній взаємодії існували протягом сторіч (*Evans & Leighton, 2014*). Сучасному терміну передувало визначення «Єдиної медицини», яке запровадив Вільям Ослер (*Dukes, 2000*) та повністю переосмислив Кальвін Швабе, ветеринарний лікар і паразитолог у галузі громадського здоров'я, який визнав тісну системну взаємодію людей і тварин у питаннях харчування, життєдіяльності та здоров'я (*Cardiff et al, 2008; Schwabe, 1984*). На початку 2000х термін було замінено на «Єдине здоров'я». Окремі ініціативи окреслили принципи концепції єдиного здоров'я. На симпозиумі “One World, One Health” («Один світ – одне здоров'я») у 2004 році було прийнято 12 «Манхеттенських принципів», які закликають визнати взаємозв'язок між здоров'ям людей, тварин та дикої природи, враховувати екологічні наслідки рішень, інтегрувати науку про здоров'я дикої природи у глобальні стратегії боротьби з хворобами, обмежити торгівлю дикими тваринами, збільшити інвестиції в інфраструктуру охорони здоров'я та освіти, а також сприяти співпраці між різними секторами для збереження біорізноманіття та покращення здоров'я планети (*Wildlife Conservation Society, 2004*). Ці принципи були оновлені на Берлінській конференції 2019 року “One Planet, One Health, One Future” («Одна планета – одне здоров'я – одне майбутнє») було схвалено «Берлінські принципи єдиного здоров'я», що сприяли відродженню і систематизації концепції, яка ґрунтується на поняттях здоров'я екосистеми і цілісності, а також вирішенню нових проблем, таких як поширення збудників хвороб, зміна клімату і стійкість до протимікробних препаратів (*Gruetzmacher et al. 2021; WHO..., 2019*).

Термін набув нового трактування після пандемії COVID-19, який окреслив необхідність підвищеної уваги до ризиків, пов'язаних із зоонозами для населення, що ускладнюється зростанням стійкості мікроорганізмів до антимікробних засобів, зміною клімату, міграцією диких тварин, зменшенням біорізноманіття. Ризик збільшення кількості нових і повторних інфекційних захворювань існує не лише для людей (та продовольчого забезпечення й економіки), але й фауні та флорі, що підтримують життєздатність екосистеми (*Streichert et al., 2022*). Група незалежних експертів створена завдяки так званому Чотиристоронньому партнерству з питань ЄЗ за участю чотирьох міжнародних організацій: ФАО, ВООЗ, ВООЗТ (колишня МЕБ) та Програма ООН з довкілля запропонувала нове визначення терміну (*Mettenleiter et al., 2023*): «Єдине здоров'я» – це комплексний, об'єднуючий підхід, спрямований на досягнення оптимального рівня здоров'я людини, тварин та екосистем і забезпечення сталого балансу між цими трьома складовими. У рамках цього підходу визнається наявність тісних взаємозв'язків і взаємної залежності між здоров'ям людини та здоров'ям домашніх і диких тварин, рослин і довкілля (включно з екосистемами). Цей підхід ґрунтується на мобілізації різних секторів, дисциплін і спільнот на різних рівнях суспільства в інтересах ведення спільної роботи зі зміцнення добробуту та боротьби із загрозами здоров'ю й екосистемам, паралельно з цим задовольняючи колективні потреби в чистій воді, чистих джерелах енергії та чистому

повітрі, безпечної та поживної їжі, а також вживаючи заходів для боротьби зі зміною клімату та сприяючи сталому розвитку».

Новим і суттєвим елементом у запропонованому визначенні є чітке посилання на методологію та підхід, які дозволяють ефективно реалізувати основні цілі цієї концепції.

Міжнародне регулювання

Стратегічним документом, який визначає шляхи вирішення глобальних проблем на перетині системи людина-тварина-екосистема є опублікований наприкінці 2022 року «Спільний план дій з Єдиного здоров'я» (FAO..., 2022). Його метою є підтримка реалізації концепції ЄЗ на міжнародному рівні та забезпечення співпраці між секторами та регіонами, визначення синергії та уникнення дублювання для покращення координації та мобілізації інвестицій для оптимізації використання ресурсів (Barton Bebravesh, 2019). Запропонований підхід також відповідає ключовим потребам для досягнення Цілей сталого розвитку ООН і містить керівні принципи для політиків, науковців і практиків. В плані виділено шість взаємозалежних напрямів дій для зміцнення систем охорони здоров'я, зниження ризику виникнення зоонозних епідемій і пандемій, контроль і ліквідацію ендемічних зоонозних, забутих тропічних і трансмісивних хвороб, посилення оцінки, управління та інформування про ризики для безпеки харчових продуктів, приборкання «тихої» пандемії резистентності до протимікробних препаратів, а також на інтеграцію навколишнього середовища в «Єдине здоров'я». Задля підтримки реалізації спільного підходу запровадження концепції «Єдине здоров'я» на національних рівнях у грудні 2023 року Чотиристороння ініціатива представила практичні рекомендації щодо управління, інтеграції секторів та підвищення обізнаності з ЄЗ «Посібник з реалізації Спільного плану дій на підтримку єдиного здоров'я на національному рівні» (FAO..., 2023).

У політиці Європейського Союзу (ЄС) підхід «Єдине здоров'я» зазнав еволюції від її сприйняття виключно як зв'язку між здоров'ям людини і тварин без урахування здоров'я довкілля до безпосереднього посилання на концепцію ЄЗ в ухваленому у 2019 році Європейському зеленому курсі (European Commission, 2017). У перехідний період у 2017 році був запущений План дій ЄС «Єдине здоров'я» проти антимікробної резистентності (AMR), що змінив підходи до цієї проблеми та заклав нові основи для її комплексного вирішення (European Commission, 2017). Даним документом вперше вводиться юридичне визначення концепції «Єдине здоров'я» та наголошується на необхідності врахування широкої концепції, яка включає фактори навколишнього середовища, і визначає стійкість як одну з проблем, до яких має застосовуватися концепція «Єдиного здоров'я».

Після офіційного затвердження принципів концепції ЄЗ в рамках Європейського зеленого курсу було запроваджено кілька політичних стратегій, зокрема Стратегію біорізноманіття до 2030 року (European Commission, 2020b), План дій «Нульове забруднення» (European Commission, 2021), Стратегію «Від лану до столу» (European Commission, 2020a), Хімічну стратегію стійкості (European Commission, 2020c) та Фармацевтичну стратегію для Європи (European Commission, 2020d). Остання безпосередньо стосується Плану боротьби зі стійкістю до протимікробних препаратів. Крім того, затверджені політичні документи вказують на інші важливі аспекти «Єдиного здоров'я», включаючи запобігання пандемії,

втрату біорізноманіття, хімічне забруднення та стійкість продовольчих систем. Принципи, що визначають політику ЄС реалізуються через законодавство. Інтеграція знань з громадського здоров'я, ветеринарної медицини, екології та соціальних наук застосовуються для всебічного аналізу правового забезпечення «Єдиного здоров'я» та співпраця з експертами з різних галузей використовуються для розробки цілісних правових стратегій. З розвитком самої концепції змінювався і нормативний підхід, що відображає стан поточної публічної дискусії та спосіб вирішення питань.

Економічний аналіз права у формуванні національної програми ЄЗ

Прогнозування витрат і вигод в результаті впровадження адміністративно-правових норм знаходиться в компетенції відносно нового напрямку міждисциплінарних досліджень – економічного аналізу права. Економічний аналіз права визначає суттєву відмінність між політикою як сукупністю цілей методів та інструментів цілеспрямованого впливу на окремі аспекти суспільної взаємодії та законом, який слідує за дотриманням політики. Правові вимоги накладають певні зобов'язання на окремі структури суспільства, які поведінкова раціональність не накладає. Закон примушує різні структури суспільства більш ретельно слідувати за своєю діяльністю. Вони будуть утримуватись від дій, коли витрати на дотримання законів будуть нижчими ніж вигоди від протиправних дій з урахуванням ризику ухилитись від відповідальності. Формальні інститути змінюють поведінку навіть в тих випадках, коли вимоги закону співпадають із типовою поведінкою. Враховуючи витрати на примусове дотримання законодавчих норм і наслідки їх впровадження, формування правового забезпечення політик повинно ґрунтуватись на отриманні передбачуваних позитивних ефектів. Використання економічного інструментарію моделювання людської поведінки та аналізу впливу формальних інститутів дозволяє певною мірою передбачити можливі витрати, на які будуть змушені йти індивіди внаслідок дії регулятивних норм, і суспільні вигоди такого регулювання. Такі міркування в загальному сенсі обґрунтовують ідею запровадження обов'язкової оцінки регулюючого впливу (так званої ОРВ) прийняття нормативних правових актів в ряді розвинених країн світу.

Правове забезпечення охорони здоров'я людей та тварин ґрунтується на положеннях Конституції України, Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992р. Закону України Про систему громадського здоров'я від 06.09.2022 № 2573-IX та Закону України «Про ветеринарну медицину» від 04.02.2021 р.

Основи законодавства України про охорону здоров'я встановлюють правові, організаційні, економічні та соціальні принципи охорони здоров'я в Україні. Закон спрямований на усунення факторів, що негативно впливають на здоров'я, запобігання та зниження рівня захворюваності, інвалідності та смертності, а також поліпшення спадковості.

Закон Про систему громадського здоров'я встановлює правові, організаційні, економічні та соціальні основи функціонування системи громадського здоров'я в Україні. Його метою є зміцнення здоров'я населення, профілактика захворювань, покращення якості та збільшення тривалості життя. Закон регулює суспільні відносини у сфері громадського здоров'я та санітарно-епідемічного благополуччя, визначає права і

обов'язки державних органів, місцевого самоврядування, юридичних і фізичних осіб у цій сфері, а також встановлює правові та організаційні основи державного нагляду (контролю) у галузях господарської діяльності, які можуть загрожувати санітарно-епідемічному благополуччю населення.

Законом Про ветеринарну медицину визначаються правові та організаційні основи здійснення діяльності у сферах захисту здоров'я та благополуччя тварин, ветеринарної практики, виробництва, обігу та застосування ветеринарних препаратів (в тому числі антимікробних засобів), а також обігу побічних продуктів тваринного походження.

Попри заявлені цілі, інструменти та методи правового забезпечення не завжди мають оптимальну структуру через ймовірність неправильної оцінки витрат і вигід від введення норм адміністративного регулювання. Обмеження і бар'єри у вигляді обов'язкового ліцензування, сертифікації, санітарних норм, гігієнічних вимог, встановлення гранично-допустимих норм забруднюючих речовин зазвичай стримують ділову активність та перекладають на суспільство суттєві витрати, обмежують конкуренцію та стимули до економічного зростання.

ОРВ застосовує в якості критерія впровадження адміністративних норм регулювання співвідношення прямих регуляторних витрат та отриманих суспільних вигід від превентивних інструментів із запобігання можливої шкоди.

З точки зору економічного аналізу права, слід виділяти випадки, коли за будь-яких умов існуватиме загроза життю людей. Це стосується проблем профілактики та лікування захворювань, зокрема інфекційних та спільних для людей і тварин. Прикладом можуть слугувати останні події пов'язані із пандемією COVID-19, коли на початку циркуляції вірусу ризик для життя і здоров'я широких мас населення був високим, а наявні вакцини не пройшли масштабного і всебічного тестування.

Більш складними випадками для аналізу будуть ті, які пов'язані з надмірною переоцінкою окремих параметрів системи ЄЗ. Це може стосуватись як параметрів кінцевих цілей ЄЗ, так і проміжних (інструментальних) цілей. Цілі стимулювання розвитку окремих галузей аграрного виробництва можуть вступати в суперечність цілям забезпечення охорони довкілля та екологічного захисту. Іншим прикладом може слугувати надмірна увага до цінності людського життя, як це відбувається у випадках лікування рідкісних генетичних хвороб, вимагає надмірних витрат обмежених ресурсів. Ці ресурси, зазвичай, перерозподіляються з інших програм ЄЗ, що в бідних країнах може значно знизити соціальний рівень суспільства та, наприклад, стати фактором поширення інших хвороб (туберкульозу, гельмінтозів тощо).

Третьою важливою проблемою прямого регулювання вважається неправильний добір інструментарію, що не забезпечує реалізацію цілей, або суперечить їм. Така ситуація практично завжди виникатиме в умовах поширення рентоорієнтованої поведінки, лобізму, політичного підприємництва і корупції. Слід відмітити, що відсутність чітко визначеного і теоретично-обґрунтованого методологічного інструментарію формування адміністративно-правового забезпечення може стимулювати розробку нерелевантних правових норм, або імпорт формальних інститутів.

Світовий досвід прикладного аналізу правового забезпечення охорони здоров'я людей та тварин сформував достатню кількість дескриптивних, предикативних та

нормативних моделей. Прикладом може слугувати мікроекономічна модель здоров'я людини в сільському господарстві (Agriculture Human Health Micro-Economic model (АННМЕ)), яка дозволяє розрахувати співвідношення «витрати-корисність» (з точки зору здоров'я людини) та «витрати-вигоди» (з точки зору аграрного сектору, продуктивності праці та витрат на охорону здоров'я) будь яких втручань під час утримання продуктивних тварин (Emes et al., 2023). Такий інструментарій також містить епідеміологічні моделі для людей і продуктивних тварин, засновані на полігамних моделях з використанням диференціальних рівнянь для моделювання переходу між станами здоров'я. Важливим елементом є адаптація моделей до конкретних умов, з використанням регіональних даних демографічних, виробничих, економічних та епідеміологічних даних та врахуванням політичного контексту і місцевих пріоритетів. Цілісне розуміння проблеми сприяє обґрунтованому вибору інструментів адміністративно-правового регулювання.

Правове забезпечення охорони довкілля та екологічного захисту ґрунтується на положеннях Конституції України, законів України Про охорону навколишнього природного середовища від 25.06.1991 р. № 1264-хії, Про рослинний світ від 09.04.1999 р. № 591-XIV, Про тваринний світ від 13.12.2001 р. № 2894-III визначає відносини у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу, Про захист тварин від жорстокого поводження від 21.02.2006 р. № 3447-IV, які мають на меті регулювання відносин у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання і ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною.

Дана сфера аналізу вимагає оцінки правових норм і процесу прийняття правових рішень з позиції економічної ефективності. Для даного випадку характерним є широке трактування критерію ефективності від строгого визначення В. Парето до критеріїв Калдора-Гікса та подвійного критерію Тібора Скітовскі. Останні визначають зміни добробуту суспільства внаслідок реалізації заходів державної екологічної політики ефективними, якщо вигоди від приросту добробуту тих, хто виграв, перевищують втрати у добробуті тих, хто програв, а також додатковий аналіз у зворотному напрямку у випадку застосування подвійного критерію Скітовскі.

Таке широке трактування критерію ефективності формує відповідне поле досліджень. Аналіз наявних публікацій дозволяє виділити низку методологічних проблем, які або певною мірою продовжують дослідження Коуза, або знаходяться в рамках предметної проблематики теорії суспільного вибору. Сюди можна віднести способи ринкових угод по ефективному розподілу прав власності, можливості інтерналізації екологічних екстерналій, умови і методи юнітизації задля обмеженого використання суспільних ресурсів, методи екологічних санкцій з боку суспільства та пропаганда екологічних цінностей, а також аналіз політичної здійсненності в умовах сформованої організаційно-політичної структури суспільства (Heyes, 2001).

Сучасні дослідження особливої уваги приділяють прикладним аспектам охорони довкілля та екологічного захисту, можливостям економістів і правників впливати на політику, інструменти і методи регулювання. Серед таких методів виділяють право

екологічної відповідальності як особливу систему правил, які визначають, умови та обсяги відшкодування збитків за породжені екстерналії. Тим самим з точки зору економіки добробуту право екологічної відповідальності має на меті інтерналізацію зовнішніх ефектів (Labenko, 2023).

Економічний аналіз права визначає три режими екологічної відповідальності: економічний, адміністративний та кримінальний. Згідно принципів ОРВ критерієм вибору інструментів (переговори за Коузом, податки і збори за Пігу, штрафи та судові позови, кримінальні переслідування) є мінімізація суспільних витрат, що супроводжують застосування правових норм. Розробка оптимізаційних моделей суспільних покарань повинна включати кількісні і якісні параметри, екологічну невизначеність та екологічний ризик, грошові та негрошові санкції. Екологічна невизначеність та екологічний ризик поділяються за принципами *ex ante* та *ex post*. В першому випадку окремо вводиться ризик походження (*generation risk*), який обумовлений невизначеністю параметрів забруднення внаслідок екологічного інциденту, та ризику впливу (*impact risk*), зумовлений невизначеністю екологічних наслідків. Другий випадок характеризується складністю визначення строгих причинно-наслідкових зв'язків між екологічним інцидентом і екологічними збитками (Bartsch, 1998; Endres & Rießelke, 2022; Siebert, 1998).

Юнітізація та інтерналізація екологічних зовнішніх ефектів вимагають значних трансакційних витрат, а їх організація є товаром суспільного споживання. Саме тому добір інструментарію правового регулювання повинен відповідати критеріям економічної ефективності (здійсненність, поінформованість, стабільність рівноваги, довгостроковість сформованих стимулів тощо). Застосування права екологічної відповідальності дозволяє управляти двома типами екологічних екстерналій, та за допомогою інструментарію судових рішень перекидати екологічні витрати на винуватця, однак у випадку усталених (регулярних) екологічних екстерналій, трансакційні витрати правового регулювання можуть бути надмірними (Siebert, 1998).

Режими права екологічної відповідальності визначаються за допомогою наступних характеристик:

- правила відповідальності, які включають відповідальність за провину (*negligence-based liability*) та строгую відповідальність (*strict liability*);
- масштаб відповідальності, що включає визначення потенційно небезпечних видів діяльності, які підпадають під режим відповідальності, а також правове визначення завданих ними збитків, які мають бути компенсовані;
- правова ідентифікація відповідальної особи (оператора), яким може бути і власник компанії, і «батьківська» корпорація, і кредитні установи (позичальники).

Правове забезпечення безпечності харчових продуктів

У 2014 році, з підписанням Угоди про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (ПВЗВТ) з ЄС, Україна розпочала модернізацію системи безпечності харчових продуктів, зобов'язавшись наблизити своє законодавство до вимог ЄС. Правове забезпечення безпечності харчових продуктів реалізується шляхом запровадження законів України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин», «Про

інформацію для споживачів щодо харчових продуктів», «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції», та інших нормативно-правових актів.

Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» має кінцевою метою захист життя, здоров'я та інтересів споживачів та визначає шляхи досягнення цієї мети на основі принципу «від лану до столу» та декларує застосування необхідних заходів на підставі оцінки ризику, на підставі існуючих наукових обґрунтувань, міжнародних стандартів, інструкцій чи рекомендацій. Якщо ж міжнародні стандарти, інструкції чи рекомендації відсутні або недостатні, заходи розробляються виходячи з оцінки ризику, згідно методів встановлених міжнародними організаціями, та мають базуватися на принципах незалежності і об'єктивності.

Координація роботи з проведення незалежної, об'єктивної, прозорої, наукової оцінки ризиків забезпечується самостійним структурним підрозділом компетентного органу з безпечності харчових продуктів (Держпродспоживслужби) – Сектором оцінки ризиків. Сектор ініціює формування наукових експертних груп з оцінки ризиків (НЕГОР) небезпечних факторів в харчовому ланцюзі для надання науково-технічної підтримки у формі звіту із зазначенням висновків та рекомендацій для управління виявленими ризиками задля прийняття рішень ризик-менеджерами компетентного органу. Результати оцінки ризиків можуть мати якісний або кількісний вираз, залежно від наявних ресурсів (часу, даних тощо) і обов'язково повинні включати пояснення джерел невизначеності. Проведення оцінки ризику дозволяє отримати інформацію для прийняття обґрунтованих рішень щодо управління ризиками на рівні державних органів влади по формуванню адміністративно-правового інструментарію.

Оскільки відповідальність за безпечність харчових продуктів покладено на операторів ринку в тому числі через зобов'язання впровадження систем менеджменту, що базуються на принципах аналізу небезпечних факторів (НАССР), відповідно до регулюючого принципу *ex ante* підприємці відповідають за дотриманням положень чинних нормативно-правових актів і мінімізацію ризиків за власною ініціативою, а кінцевий результат залежить від компетенції, бажання і вміння виробника дотримуватися чинних вимог. Рішення щодо управління ризиками ґрунтуються на специфічних для конкретного підприємства умовах, на підставі аналізу небезпечних факторів. Але кількісна оцінка ризиків потребує від виробника збору та аналізу значних обсягів даних, що є практично неможливим, тому компанії можуть покладатися на урядові установи, міжнародні органи або торгові організації, які можуть надати такі дані, як залежність «доза-відповідь», базові дані про рівні поширеності патогенних мікроорганізмів, токсичність та інші несприятливі впливи контамінантів харчових продуктів, моделі споживання й демографічні показники споживачів. Ці загальні дані можна об'єднати з даними про конкретний продукт або підприємство, такими як джерела інгредієнтів, параметри обробки, системи дистрибуції та термін придатності продукту, щоб отримати оцінку ризиків, які підтримують розробку систем НАССР (*Buchanan & Whiting, 1998*). Результатом аналізу небезпечних факторів є визначення заходів контролю, необхідних для запобігання контамінуванню, неприйнятному збільшенню забруднюючих речовин або їх зниженню до прийнятних рівнів.

Методологічні проблеми оптимізації правового забезпечення політики єдиного здоров'я

Перевищення витрат інфорсменту над вигодами від застосування регулятивних норм при одночасному низькому рівні дотримання законодавства є однією із ключових проблем у формуванні оптимізаційних моделей в економічному аналізі адміністративного права взагалі і економічному аналізі правового забезпечення політики ЄЗ зокрема.

Основна увага таких моделей повинна фокусуватись на стимулах учасників правового регулювання, а саме: порушник здійснює вибір стосовно вчинення правопорушення, постраждалі – стосовно подання скарг, адміністративні органи – стосовно розгляду справ. Низький рівень витрат від подання скарг та обов'язок адміністративних органів реагувати на кожну скаргу збільшує кількість відкритих справ та знижує ймовірність покарання у випадку завдання суттєвої шкоди ЄЗ.

Дискусія

Таким чином, подальшими напрямками міждисциплінарних досліджень правового забезпечення політики єдиного здоров'я будуть визначення обставин і факторів шкідливого впливу на систему ЄЗ, критеріїв їх виявлення, а також пошук оптимальних методів та інструментів їх запобігання. Визначення перепон на шляху реалізації політики ЄЗ та способи їх подолання можуть бути предметом прикладного аналізу забезпечення політики ЄЗ. Також дискусійними є способи адаптації формальних інститутів розвинених країн в країнах, що реформують систему суспільної організаційно-політичної та соціально-економічної взаємодії.

Такі питання як визначення цінності людського життя, та формування нормативної цільової функції політики єдиного здоров'я потребують залучення ширшого кола фахівців загальнофілософського, соціального, політичного, економічного біологічного, екологічного, ветеринарного спрямування, що дасть змогу більш релевантно визначити всю сукупність ціннісних параметрів та встановити взаємозв'язки між ними.

Висновок

Сформульовані нами методологічні принципи економічного аналізу правового забезпечення політики ЄЗ дають можливість для формування оптимізаційних моделей методів адміністративно-правового регулювання, які забезпечуватимуть мінімізацію суспільних витрат при реалізації цільових пріоритетів. Використання методів та інструментів аналізу витрат і вигід дозволяє залучати якісні параметри впливу та враховувати національну специфіку суспільної взаємодії.

В цьому контексті варто відмітити, що для країн, які реформують систему суспільної взаємодії неспроможності держави можуть бути подолані за допомогою активного формування суспільних структур громадського контролю (товариства захисту споживачів, профспілки медиків, ветеринарів, екологів, громадські організації захисту довкілля тощо). Це дозволить здійснювати постійний моніторинг і суспільний контроль за дотриманням принципів ЄЗ.

Список джерел інформації:

- Barton Behravesh, C. (2019). Introduction. One Health: Over a decade of progress on the road to sustainability: -EN- -FR- Introduction. Une seule santé : plus d'une décennie d'avancées vers la durabilité -ES- Introducción. Una sola salud: más de un decenio de avances en la senda de la sostenibilidad. *Revue Scientifique et Technique de l'OIE*, 38(1), 21-50. <https://doi.org/10.20506/rst.38.1.2939>
- Bartsch, E. (1998). *Liability for environmental damages: Incentives for precaution and risk allocation*. Mohr Siebeck.
- Buchanan, R. L., & Whiting, R. C. (1998). Risk assessment: A means for linking HACCP plans and public health. *Journal of Food Protection*, 61(11), 1531-1534. <https://doi.org/10.4315/0362-028X-61.11.1531>
- Cardiff, R. D. et al. (2008). 'One medicine – one pathology': Are veterinary and human pathology prepared? *Laboratory Investigation*, 88(1), 18-26. <https://doi.org/10.1038/labinvest.3700695>
- Dukes, T. W. (2000). That other branch of medicine: An historiography of veterinary medicine from a Canadian perspective. *Canadian Bulletin of Medical History*, 17(1), 229-243. <https://doi.org/10.3138/cbmh.17.1.229>
- Emes, E. T. et al. (2023). AHHME: A model for estimating the holistic cost-effectiveness of antimicrobial resistance interventions in food animal production. *One Health*, 17, 100629. <https://doi.org/10.1016/j.onehlt.2023.100629>
- Endres, A., & Rübbecke, D. T. G. (2022). *Umweltökonomie* (5., erweiterte und aktualisierte Auflage). Verlag W. Kohlhammer.
- European Commission. (2017). *A European One Health Action Plan against Antimicrobial Resistance (AMR)*. https://health.ec.europa.eu/system/files/2020-01/amr_2017_action-plan_0.pdf
- European Commission. (2019). *The European Green Deal*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52019DC0640>
- European Commission. (2020a). *A Farm to Fork Strategy for a fair, healthy and environmentally-friendly food system*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0381>
- European Commission. (2020b). *EU Biodiversity Strategy for 2030 Bringing nature back into our lives*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52020DC0380>
- European Commission. (2020c). *Chemicals Strategy for Sustainability Towards a Toxic-Free Environment*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2020%3A667%3AFIN>
- European Commission. (2020d, November 25). *Pharmaceutical Strategy For Europe*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0761>
- European Commission. (2021, May 12). *The Regions Pathway to a Healthy Planet for All EU Action Plan: Towards Zero Pollution for Air, Water and Soil*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0400>
- Evans, B. R., & Leighton, F. A. (2014). A history of One Health: -EN- A history of One Health -FR- Histoire du concept “Une seule santé” -ES- Historia de “Una sola salud”. *Revue Scientifique et Technique de l'OIE*, 33(2), 413-420. <https://doi.org/10.20506/rst.33.2.2298>

- FAO, WHO, WOA, & UNEP. (2022). *One Health Joint Plan of Action, 2022–2026*. FAO; UNEP; WHO; World Organisation for Animal Health (WOAH) (founded as OIE); <https://doi.org/10.4060/cc2289en>
- Gruetzmacher, K. et al. (2021). The Berlin principles on one health – Bridging global health and conservation. *Science of The Total Environment*, 764, 142919. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.142919>
- Heyes, A. (Ed.). (2001). *The law and economics of the environment*. E. Elgar.
- Labenko, O. (2023). Principles and main instruments of financial environmental policy. *Problems and Prospects of Economics and Management*, 2(34), 227-235. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-2\(34\)-227-235](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-2(34)-227-235)
- Mettenleiter, T. C. et al. (2023). The One Health High-Level Expert Panel (OHHLEP). *One Health Outlook*, 5(1), 18. <https://doi.org/10.1186/s42522-023-00085-2>
- Schwabe, C. W. (1984). *Veterinary medicine and human health* (3rd ed.). Williams & Wilkins.
- Siebert, H. (1998). *Economics of the environment: Theory and policy* (5th, rev. ed ed.). Springer.
- Streichert, L. C. et al. (2022). Participation in One Health Networks and Involvement in the COVID-19 Pandemic Response: A Global Study. *Frontiers in Public Health*, 10, 830893. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.830893>
- WHO/FAO/WOAH. (2019). *Taking a multisectoral, one health approach: A tripartite guide to addressing zoonotic diseases in countries*. World Health Organization; The Food and Agriculture Organization of the United Nations; World Organisation for Animal Health.
- Wildlife Conservation Society. (2004). *The Manhattan Principles*. Wildlife Conservation Society. <https://oneworldonehealth.wcs.org/About-Us/Mission/The-Manhattan-Principles.aspx>
- Конституція України. (1996). Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР Законодавство України. Сайт Верховної Ради України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
- Основи законодавства України про охорону здоров'я. (1992). Закон України від 19.11.1992 р.
- Про ветеринарну медицину. (2021). Закону України від 04.02.2021 р.
- Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин (2017) Закон України від 18.05.2017 р. № 2042-VIII. Законодавство України. Сайт Верховної Ради України. <https://zakon.rada.gov.ua/go/2042-19>
- Про захист тварин від жорстокого поводження. (2006). Закон України від 21.02.2006 р. № 3447-IV Законодавство України. Сайт Верховної Ради України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3447-15>
- Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів. (2018). Закон України від 6.12.2018 р. № 2639-VIII. Законодавство України. Сайт Верховної Ради України. <https://zakon.rada.gov.ua/go/2639-19>
- Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів. (1997). Закон України від 23.12.1997 р. № 771/97-ВР. Законодавство України. Сайт Верховної Ради України. <https://zakon.rada.gov.ua/go/771/97-%D0%B2%D1%80>
- Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції. (2018). Закон України від 10.07.2018 р. № 2496-VIII.

Законодавство України. Сайт Верховної Ради України.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19>

Про охорону навколишнього природного середовища Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-ХІІ. Законодавство України. Сайт Верховної Ради України.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>

Про рослинний світ. (1999). Закон України від 09.04.1999 р. № 591-ХІV. Законодавство України. Сайт Верховної Ради України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-14>

Про систему громадського здоров'я. (2022). Закону України від 06.09.2022 р. № 2573-ІХ

Про тваринний світ. (2001). Закон України від 13.12.2001 р. № 2894-ІІІ Законодавство України. Сайт Верховної Ради України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14>